

Framsynt historia

Nuet, samtiden, just denna sekund flyter snabbt förbi medan vi i våra tankar ständigt pendlar mellan det förflutna och framtiden. Därför är det nuförtiden också *big business* att lära människor att stanna upp och förnimma verkligheten utan sidoblickar.

För några veckor sedan – ja, nu slank tanken återigen åt det hållet – deltog jag i ett intressant seminarium arrangerat för högre tjänstemän från olika ministerier, som i sitt jobb dagligen bereder utlåtanden, rapporter och förutsägelser om framtiden.

Jag hade blivit ombedd att tala om vilken hjälp de eventuellt kunde få från historievetenskapen. Kollegerna från nationalekonomins, produktionsanalysens och framtidsforskningens områden talade också i egen sak. Och efter föreläsningarna fördes en längre diskussion som var ytterst givande åtminstone för mig.

Historieskrivningen uppfattades länge som något av en samhällelig, moralisk och individuell kokbok. Läs hur stora män, kloka kvinnor och framgångsrika folk har gjort och tag lärdom! Men numera rekommenderar knappt någon ansvarsfull forskare att beslut fattas och verkställs på sådana grunder.

Historien går aldrig igen. Dess drivkrafter varierar ständigt och oförutsägbart. Dessutom har mänskligheten under de senaste decennierna upplevt en så snabbt accelererande teknologisk förändring att det har uppstått ett ständigt växande gap mellan nutiden och det förflutna. Därför anser en del att historisk kunskap har blivit en belastning, ett enfaldigt förmedlande av snäva perspektiv och intolerans till nästa generation.

Men i så fall läser de dåliga historieböcker eller goda historieböcker på fel sätt. Man kan inte kopiera historien, men man kan komma till viktiga insikter om hur illa eller alternativt bra människor tidigare har agerat mot varandra och naturen. Utan en sådan historiskt reflekterande hållning till framtiden finns det en stor risk man gör samma misstag på nytt eller rent av i förvärrad form. Enligt Freud frigör vi oss inte från våra tvångstankar genom att förtränga dem utan genom att synliggöra dem för oss själva.

Jag har skrivit det tidigare men gör det gärna på nytt. Den tyska historieforskningen och -debatten efter andra världskriget är ett bra exempel på att en sådan kollektiv psykoanalys har varit till stor nytta – inte enbart för tyskarna utan för hela Europa. Motsvarande process borde absolut vidta också i Ryssland. I annat fall kommer ryssarna aldrig ur sin tvångstanke om att allting handlar om namnlistan Karl XII – Napoleon – Hitler – Bush – McCain ...

Under seminariet fick jag idén att man borde integrera historie- och framtidsforskningen till en ny vetenskap, som utvecklar mänsklighetens förmåga att uppfatta och gestalta tiden tredimensionellt. Det empiriska materialet är ju detsamma för historiker och framtidsforskare. Båda yrkeskåren använder historiska lämningar för att konstruera en abstraktion, en beskrivning av samhällelig förändring. Jag har till och med ett preliminärt namnförslag. Framsynt historia!

Henrik Meinander, Hufvudstadsbladet (HBL) 24.4.2008